

M.A. בלימודי זקנה - גרונטולוגיה

הרקע לתוכנית וחשיבותה

מטרת התוכנית

תכנית הלימוד

מבנה תוכנית הלימודים

רשימת הקורסים בתוכנית ללימודי הזקנה – תשע"ד

קורסי בסיס

קורס חובה

מסלול: מחקרי

מגמה: ניהול טיפול

מגמה: ניהול שירותים לזקנים

קורסי בחירה

תנאי קבלה

M.A. בלימודי זקנה - גרונטולוגיה

הרקע לתוכנית וחשיבותה

החברות הפוסט מודרניות הולכות ומזדקנות. בישראל תהליך ההזדקנות הוא מהמהירים בעולם. מאז קום המדינה שיעור הזקנים באוכלוסיה גדל פי שתיים וחצי (מ-3.8% לכ-10%) והוא צפוי להגיע לכ-15% בשנת 2025. במיוחד גבוה בארץ קצב העלייה באחוז הישישים - בני 75 ומעלה. כיום חיים בישראל למעלה מ-700 אלף קשישים, כאשר 45% מתוכם הם זקנים בני 75 ומעלה.

קבוצת אוכלוסיה זו, מאופיינת בכך שברובה אינה משתתפת במעגל העבודה ומצויה בתהליך של חשיפה גוברת לאובדנים פיזיים, מנטליים, כלכליים וחברתיים. צרכיה המיוחדים של קבוצה זו מחייבים היערכות חברתית, המהווה אתגר בעל חשיבות לאומית. במסגרת היערכות זו, יש לבנות שירותים כוללניים ומרכזי מחקר ולעסוק בהכשרת כח אדם מקצועי ומיומן. התוכנית ללימודי הזקנה מהווה את אחת המסגרות המיועדות לקדם את המחקר והשירותים גם יחד, ולתרום בכך לשיפור רווחתם של הקשישים ושל משפחותיהם.

כבר היום קיים ביקוש רב לאנשי מקצוע בשירותים השונים לזקנים. ביקוש זה יגדל באופן משמעותי עם התחזקות העלייה הצפויה בשיעור הקשישים באוכלוסיה, המודעות לצרכים החדשים הנלווים לשינוי דמוגרפי זה ועליה במספר ובסוגי השירותים המסופקים לקשישים.

מטרת התוכנית

המטרה המרכזית שהציבה לעצמה אוניברסיטת בן-גוריון בנגב היא לשמש קורת גג למחקר, הוראה ושירות, תוך שילוב ושיתוף פעולה עם גורמים בקהילה. התוכנית ללימודי הזקנה משתלבת בתפיסה בסיסית זו.

התוכנית מיועדת להכשיר אנשי מחקר, ואנשי מקצוע מיומנים לטיפול ולניהול שירותים לזקנים. במסגרת התוכנית עוברים הסטודנטים הכשרה מעשית בשדה – בשירותים קהילתיים ומוסדיים בליווי והדרכה של אנשי מקצוע מהאוניברסיטה ומהשדה.

התוכנית מרכזת גם מחקר בנושאי זקנה, ומהווה מוקד להתייעצות ולבחינת רעיונות חדשים לאנשי השדה. במסגרת זו מתבצעת פעילות מחקרית, הכוללת מחקרי שדה יישומיים, וניתנת תמיכה

מחקרית לפעולות הערכה שוטפות של שירותים קהילתיים ומוסדיים והתערבויות בנושאים חברתיים ובריאותיים שונים.

תכנית הלימוד

תכנית הלימודים היא רב-תחומית וכוללת מגוון רחב של נושאים וביניהם:

- תהליך ההזדקנות על היבטיו הביולוגיים, הפסיכולוגיים והחברתיים; איכות החיים ומשמעות החיים לאור האבדנים של הקשיש ומשפחתו; ומשמעותה של "זקנה מוצלחת" מבחינת הזקן, משפחתו והסביבה החברתית.
- נושאים ייחודיים לקשישים, ולקבוצות חולים מיוחדות ושיטות התערבות לחולים ובני משפחותיהם.
- מדיניות בתחום הטיפול בזקנים, מערכת השירותים לקשישים, דגמים שונים של שירותים, שיטות לארגון ולהפעלה של שירותים ושיטות להערכת שירותים והתערבויות.

מבנה תוכנית הלימודים

בתכנית שלוש, מגמות: (1) מחקר; (2) ניהול טיפול; (3) ניהול שירותים לזקנים. הגשת תיזה הינה חובה במגמת המחקר. בשתי המגמות האחרות ניתן לבחור בין השלמת לימודים ללא תיזה לבין השלמת לימודים עם הגשת תיזה. בכל אחת מהמגמות על הסטודנט לצבור לפחות 42 נקודות זכות.

תכנית הלימודים בכל אחת מהמגמות כוללת שלוש חטיבות של קורסים:

- קורסי בסיס:** חובה לתלמידי כל המגמות, קורסים אלה נלמדים מדי שנה. עבודת שדה חד-שנתית: חובה לתלמידי המגמות לניהול טיפול ולניהול שירותים לזקנים (בהיקף של 120 שעות), מקנה 4 נק"ז.
- קורסי התמחות במגמה:** בכל מגמה, יש לצבור לפחות 10 נק"ז מקורסי ההתמחות שמציעה התכנית.
- קורסי בחירה:** כקורסי בחירה יכולים לשמש:
  - קורסים אותם מציעה התכנית (לא ניתן להבטיח פתיחתם בכל שנה).
  - קורסים מתוך מגמת ההתמחות (מעבר ל-10 הנק"ז הנצברים).
  - קורסים מתוך מגמות אחרות בתכנית.
  - קורסים אוניברסיטאיים עד 4 נק"ז, באישור מראש של ראש התוכנית.

את התואר יש לסיים תוך שלוש שנים לכל היותר מתחילת הלימודים.

סטודנטים יכולים לבחור להגיש עבודת תיזה רק אם השיגו ציון ממוצע של 85 לפחות בקורסי הבסיס, וציון של 85 לפחות בקורס "שיטות סטטיסטיות". סטודנטים שאינם מגישים תיזה יחויבו בהגשת פרויקט גמר.

הערות:

- התואר במגמה לניהול שירותים לזקנים מוכר על ידי משרד העבודה והרווחה כמקנה מומחיות בניהול בתי אבות.
- בוגרי שתי המגמות – ניהול שירותים לזקנים וניהול טיפול – מוכרים על ידי המוסד לביטוח לאומי כעובדים מקצועיים בחברות המספקות שירותי סיעוד לזקנים.
- התכנית מוכרת על ידי איגוד העובדים הסוציאליים כתוכנית המכשירה עובדים סוציאליים למומחיות בתחום הזקנה ולצורך גמול השכלה.
- התכנית מוכרת לצורך גמול השכלה לאחים/יות ולעובדים פרה-רפואיים העובדים במוסדות ובשירותים לזקנים וכן במחלקות שבהן רוב המטופלים הם זקנים.

רשימת הקורסים בתוכנית ללימודי הזקנה – תשע"ד

דרישות קדם ללא נק"ז: מי שלא זכאי לפטור מארבעת הקורסים הנ"ל חייב להשלים בשנה הראשונה ללימודים
קורס במבוא לסוציולוגיה
קורס במבוא לפסיכולוגיה
מושגי יסוד בסטיסטיקה
אנגלית מתקדמים 2

קורסי בסיס (חובה על כל הסטודנטים):

נק"ז	מרכז	שם הקורס	סמל הקורס
2	ד"ר יעקב בכנר	היבטים חברתיים-תרבותיים של הזקנה	482-2-1211
2	פרופ' ואדים פרייפלד	ביולוגיה של ההזדקנות	482-2-3003
2	פרופ' תלמה קושניר	פסיכולוגיה של הזקנה	482-2-1002
2	פרופ' דבורה ליברמן	פתופיזיולוגיה של הזקנה	482-2-1311
2	פרופ' אסתר יקוביץ	מדיניות בזקנה	482-2-1111
2	ד"ר דנית שחר	מושגי יסוד באפידמיולוגיה	482-2-1003
2	פרופ' אסתר יקוביץ	מערכת שירותים קהילתיים לקשישים	482-2-4002
2	ד"ר יעקב בכנר	שיטות סטיסטיטיות	482-2-1004
1	ד"ר יעקב בכנר	סמינר מחקר ב' - בסמסטר ב' - חובה לכלל הסטודנטים	482-2-5001

קורס חובה (לסטודנטים שעושים תיזה)

2	ד"ר יעקב בכנר	עקרונות ותהליכי מחקר	482-2-1010
1	פרופ' תלמה קושניר	סמינר מחקר א' - בסמסטר א'	482-2-5000

מסלול: מחקרי

נק"ז	מרכז	שם הקורס	סמל הקורס
2	ד"ר יפעת פארן	נוירו-פסיכולוגיה	482-2-2130
2	ד"ר ורד דלבר	עקה, התמודדות ובריאות	482-2-3001
2	ד"ר ואדים גילר	פסיכוגריאטריה	482-2-2221
2	ד"ר טליה רכבי	שיטות מחקר איכותניות	482-2-2002

קורסי התמחות נוספים יותאמו לכל סטודנט עפ"י תחום התמחותו על ידי המנחה.

מגמה: ניהול טיפול

נק"ז	מרכז	שם הקורס	סמל הקורס
2	פרופ' דבורה ליברמן	הערכה ואבחון של תפקוד (חובה)	482-2-3002
1	ד"ר זוהר ניר	ניהול טיפול חלק א' (חובה)	482-2-2302
1	ד"ר זוהר ניר	ניהול טיפול חלק ב' (חובה)	482-2-2333
2	ד"ר יפעת פארן	נוירו-פסיכולוגיה	482-2-2130
2	ד"ר ורד דלבר	עקה, התמודדות ובריאות	482-2-3001
2	ד"ר ואדים גילר	פסיכוגריאטריה	482-2-2221
2	השופט גלעד הגלעדי	היבטים משפטיים בטיפול בזקן ובחולה	482-2-2230
2	ד"ר שרון ברק	פעילות גופנית והזדקנות	482-2-3004
2	ד"ר ג'ון הר	כלים יצרתיים, אומנותיים בטיפול בזקנים	482-2-2010
2	ד"ר גבריאלה ספקטור-מרזל	מחקר גרונטולוגיה נרטיבית: תיאוריה, מפרקטיקה	482-2-1005
2	ד"ר ליאת גרנק	פסיכולוגיה של מות ואובדן	482-2-1007
2	ד"ר ליאת גרנק	בריאות פיזית ונפשית של אשה	482-2-1008

2	ד"ר גבריאלה ספקטור-מרזל	הזקן ומשפחתו – חובה רק למי שאינם עובדים סוציאליים ואחיות	482-2-2009
2	ד"ר דורון שגיא	תרגול במיומנויות תקשורת בינאישיות – חובה רק למי שאינם עובדים סוציאליים ואחיות	482-2-2000
2	גב' טלי סמסון	ניהול טיפול - עבודת שדה - סמסטר א' (חובה)	482-2-2301
2	גב' טלי סמסון	ניהול טיפול - עבודת שדה - סמסטר ב' (חובה)	482-2-2311

יש לקחת את כל הקורסים המסומנים כחובה (8 נק"ז), ושלושה קורסים נוספים מהרשימה שבמגמה 6) נק"ז).

עבודת השדה בהיקף של 120 שעות בגדר חובה לכולם.

מגמה: ניהול שירותים לזקנים

נק"ז	מרכז	שם הקורס	סמל הקורס
2	ד"ר ענת נתן	מבוא לכלכלה - ללא כלכלנים (חובה)	482-2-4001
2	ד"ר ענת נתן	תכנון וניהול תקציב (חובה)	482-2-2203
2	פרופ' אסתר יקוביץ	ניהול ותפעול בתי-אבות - סמסטר א' (קורס שנתי) (חובה)	482-2-2201
2	פרופ' אסתר יקוביץ	ניהול ותפעול בתי-אבות - סמסטר ב' (קורס שנתי) (חובה)	482-2-2211
2	השופט גלעד הגלעדי	היבטים משפטיים בטיפול בזקן ובחולה	482-2-2230
2	ד"ר הדס שושני	ניהול משאבי אנוש בשירותים לזקנים	482-2-4003
2	ד"ר הדס שושני	תיאוריות ניהול בארגונים המטפלים בזקנים	482-2-2204
2	ד"ר גבריאלה ספקטור-מרזל	הזקן ומשפחתו – חובה רק למי שאינם עובדים סוציאליים ואחיות	482-2-2009
2	ד"ר פנינה גוטמן	ניהול ותפעול בתי-אבות - עבודת שדה - סמסטר א' (חובה)	482-2-2202
2	ד"ר פנינה גוטמן	ניהול ותפעול בתי-אבות - עבודת שדה - סמסטר ב' (חובה)	482-2-2212

יש לקחת את כל הקורסים המסומנים כחובה (12 נק"ז) וקורס אחד נוסף מהרשימה שבמגמה (2 נק"ז).

עבודת השדה בהיקף של 120 שעות בגדר חובה לכולם.

קורסי בחירה

נק"ז	מרכז	שם הקורס	סמל הקורס
2	ד"ר עמית קולא	זקנים, זקנות וזקנה בהלכה ובהגות היהודית	482-2-1006
2	ד"ר בלה קנטור	שואה וזקנה	482-2-2406
2	ד"ר יאיר גולדברג	התייחסות למוות	482-2-2403
2	פרופ' תלמה קושניר	לחץ ושחיקה	482-2-2424
2	ד"ר יאיר גולדברג	רשתות חברתיות בתקופת הזקנה	482-2-2004
2	ד"ר יעקב בכנר	קריאה מונחית (סמסטר א' או סמסטר ב')	482-2-2222
2	גב' שירלי אלון	גישות להתערבויות טיפוליות בזקנים – הלכה למעשה	482-2-2205
2	פרופ' תלמה קושניר	פסיכולוגיה רפואית	470-2-8209
3	פרופ' תלמה קושניר ד"ר יעקב בכנר	מבוא לסוציולוגיה של הבריאות	483-2-1001

ניתן לקחת עד שני קורסים מתוך ההיצע של האוניברסיטה ברמת "מוסמך" (4 נק"ז סה"כ) אך רק לאחר תיאום עם ראש התוכנית או המנחים לתיזה.

פרוייקט גמר

סמל	שם	ללא נק"ז
482-2-0999	פרוייקט גמר – חובה לכל מי שאינם עושים תיזה	

החל משנת תשס"ט סטודנטים שלא ניגשים לתיזה חייבים בפרוייקט גמר בתום לימודיהם. נא לרשום את סמל פרוייקט גמר בתקופת הייעוץ במחשב בסמסטר האחרון ללימודיכם.

סטודנטים המגישים תיזה, מתבקשים בפעם הראשונה להקליד במחשב את המספר 482-2-9989, בפעם השניה להקליד את המספר 482-2-9990, ובפעמים הבאות להקליד במחשב את המספר 482-2-7777, עד לסיום התואר.

הערות

יתכנו שינויים בתוכנית משנה לשנה עקב גריעת או הוספת קורסים ועקב שינויים בהגדרות קורסי ההתמחות כקורסי חובה. כמו כן, יתכנו שינויים בתכני הקורסים המוצגים והמרצים. קורסי הבסיס יינתנו מדי שנה לכל התלמידים. על כל תלמיד ללמוד לפחות 5 קורסי התמחות במסלולו, ביניהם קורסי התמחות החובה ועבודת השדה. יתר קורסי ההתמחות דינם כקורסי בחירה הן לתלמידי המגמה והן לתלמידי המגמות האחרות. כל קורסי הבחירה יתקיימו רק אם יהיה מספר מינימלי של סטודנטים שירשמו לקורס.

תנאי קבלה

רשאים להגיש את מועמדותם מועמדים העונים לדרישות הבאות:

בוגרי תואר ראשון באחד מהמקצועות הבאים:

א. מתחום מקצועות הבריאות

▪ רופאים.

▪ אחיות ואחים.

▪ בעלי מקצועות בריאות אחרים (פיזיותרפיה, רפוי בעיסוק, הפרעות תקשורת, תזונה וכדומה).

ב. מתחום מקצועות מדעי הרוח והחברה

▪ בוגרי פסיכולוגיה, סוציולוגיה, אנתרופולוגיה.

▪ עובדים סוציאליים.

ג. מתחום המינהל

▪ בוגרי בתי-ספר לניהול.

▪ בוגרי מחלקות לניהול שרותי בריאות ו/או כלכלת בריאות.

▪ בוגרי כלכלה.

כל בעל תואר ראשון ממוסד אקדמי מוכר או תואר גבוה יותר מכל תחום, יהיה זכאי להירשם, ובלבד שציונו המשוקלל מלימודיו הקודמים הוא לפחות 80.

סטודנטים עשויים להידרש להשלמות בתחומים בהם לא עסקו כלל במסגרת לימודי התואר הראשון, כמו מבוא לפסיכולוגיה, מבוא לסוציולוגיה, וסטטיסטיקה א'.

פרטים לגבי הרשמה ניתן לקבלה במזכירות התוכנית ללימודי הזקנה בטלפון 08-6477427.